

1. Referentie

Referentie	Ackaert, L. Stevens, V. & Van den Bergh, B. (2003). Kinderen, jongeren en ouders over hun gezin. Een zoektocht naar de omvang van de 'onproblematische' meerderheid en de 'problematische' minderheid. In B. Van den Bergh, L. Ackaert & L. De Rycke (Eds.), <i>Tienertijd. Communicatie, opvoeding en welzijn in context: 10- tot 18-jarigen, ouders en leerkrachten bevraagd</i> (pp. 75-108). Antwerpen: Garant
Taal	Nederlands
ISBN	90-441-1359-3
Publicatievorm	Bijdrage in reader

2. Abstract

Dit onderzoek poogt het aantal Vlaamse kinderen en jongeren die opgroeien in een problematische gezinscontext enerzijds en een onproblematische gezinscontext anderzijds in kaart te brengen aan de hand van een analyse van de leefsituatie in het gezin. Het onderzoek gaat op zoek naar de verdeling van risico- en protectieve factoren in de Vlaamse gezinnen. Dit gebeurt op basis van antwoorden die ouders gaven over gezinssamenstelling, socio-economische status en tijdsbesteding en –belasting en op basis van de manier waarop kinderen en jongeren dit, de communicatie en opvoedingskenmerken in het gezin beleven. Er wordt dus stilgestaan bij de belevingen en ervaringen van zowel de ouders als de kinderen en jongeren.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Gezin, welzijn
Trefwoord(en)	Gezinsfunctioneren, opvoeding, welbevinden

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Leen Ackaert, Veerle Stevens & Bea Van den Bergh Centrum voor Bevolkings -en Gezinsstudie (CBGS) Markiesstraat 1 1000 Brussel Tel: 02 / 553 35 69 Fax: 02 / 553 35 57 info@cbgs.be http://www.cbgs.be

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Wat is de omvang van de 'onproblematische meerderheid' en 'problematische minderheid' van gezinscontexten? Hoe verhouden risico- en protectieve opvoedingsfactoren zich ten opzichte van elkaar?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	De oorspronkelijke data werden verkregen uit "Onderzoek Leefsituatie 10- tot 18-jarigen" van CBGS/KRC (2000). Voor de kinderen en jongeren was er een vragenlijst met gesloten vragen, CASI (Computer Assisted Self Interviewing) en een klassikaal begeleid self interviewing
--------------------	--

	survey onderzoek. De survey bij ouders bestond uit het invullen van een vragenlijst met gesloten vragen en deelname aan self interviewing. Zowel de omschrijving van het gezin door de ouders als de beleving van de gezinssituatie door de kinderen en jongeren werden in het onderzoek opgenomen.
Onderzochte groep	- 1955 kinderen en jongeren, waarvan 1036 (53%) de kindvragenlijst invulden en 919 (47%) de jongerenvragenlijst. - 1202 ouders, waarvan 938 moeders (78%) en 264 (22%) vaders.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Gezins-samenstelling	- De meerderheid (75%) van de kinderen en jongeren leeft in een traditioneel gezin met de eigen biologische ouders en broers/zussen en 3% woont bij de eigen biologische ouders maar met half- en/of stiefbroers en -zussen. 10% van de kinderen en jongeren verblijft afwisselend in het nieuwe gezin van vader en het nieuwe gezin van moeder. In totaal 9% leeft met vader of moeder in een éénooudergezin. Een aantal kinderen en jongeren heeft nieuwe opvoeders, woont bij de grootouders, in een instelling of alleen. - Bijna de helft van de kinderen en jongeren heeft minstens één broer of zus, 14% is enig kind.
Opleiding en inkomen ouders	- Het opleidingsniveau van de ouders is ongeveer gelijk verdeeld: telkens ongeveer één derde heeft een diploma van het lager secundair onderwijs, van het hoger secundair onderwijs en van hogere (universitaire of niet-universitaire). Er is geen betekenisvol verschil in opleiding bij de ouders in éénooudergezinnen. - In ongeveer driekwart van de traditionele gezinnen verrichten beide ouders betaalde arbeid. Alleenstaande moeders werken vaker voltijds dan moeders uit een traditioneel gezin. Tussen de vaders bestaan geen verschillen. Er is wel een duidelijk verschil in beschikbaar inkomen tussen twee- en éénooudergezinnen. Driekwart van de traditionele gezinnen kan goed tot zeer goed ronkomen. Éénooudergezinnen komen minder goed rond van hun inkomen en ongeveer 20% van de éénooudergezinnen leeft onder de CSB-armoedenorm.
Tijdsbesteding ouders	Meer dan één op vier ouders zegt dat hun dagtaak zwaar tot heel zwaar is. Ongeveer 40% van de ouders heeft dan ook moeite om voldoende tijd vrij te maken voor zichzelf en voor de partner. Bij ongeveer 20% maken de dagtaken het moeilijk om tijd vrij te maken voor de kinderen. Over het algemeen zijn de kinderen tevreden met de arbeidssituatie van hun ouders.
Communicatie in het gezin	- De meeste kinderen en jongeren omschrijven de communicatie met moeder en vader als 'zelden tot nooit' negatief. Positieve verbale communicatie komt beduidend meer voor met moeder (57% overwegend positief) dan met vader (47% overwegend positief). Dit wil niet zeggen dat de communicatie met vader negatiever is dan die met moeder: ongeacht de mate van positieve communicatie ervaart 4% bij vader en 3% bij moeder 'vaak tot altijd' negatieve communicatie. - De communicatie met broers en/of zussen is gevarieerder, ongeveer 50% sluit negatieve communicatie niet uit. Ook de percentages van de positieve communicatie met broer en/of zus geven geen blijk van een overwegend positieve communicatie. Een combinatie van zelden negatief en soms positief komt het meest voor. - Tenslotte rapporteren de meeste kinderen en jongeren dat er 'zelden tot nooit' negatieve communicatie is tussen de ouders onderling. Anderzijds rapporteert meer dan één op de tien kinderen 'zelden tot nooit' positieve communicatie tussen de ouders onderling. Na een kruising van deze gegevens blijkt dat 63% van de kinderen in een gezinscontext leeft waar over het algemeen alleen positieve communicatie tussen vader en moeder is. 14% zegt dat er tussen vader en moeder bijna nooit positieve communicatie is en 1% geeft aan dat er alleen negatieve communicatie tussen vader en moeder is.
Opvoedings-kenmerken	- 68% van de bevroegde kinderen en jongeren voelt zich door beide ouders geaccepteerd. - Wat monitoring betreft, vertelt meer dan de helft 'veel tot alles' aan moeder, vader wordt minder op de hoogte gesteld. 83% vertelt evenveel aan vader als aan moeder, 16% brengt moeder meer op de hoogte en 1% vertelt meer aan vader. 57% ervaart zowel bij vader als bij moeder geen enkele vorm van psychologische controle, 23% zegt dat het zowel bij vader als bij moeder kan voorkomen. - De autonomie waarover kinderen en jongeren beschikken, varieert naargelang het domein. Binnen de gezins sfeer is de autonomie eerder beperkt: meestal beslissen ouders hoe zich te gedragen aan tafel, welke taal te gebruiken, wanneer thuis mee te helpen, wanneer 's avonds thuis te komen en te gaan slapen, enzovoort. Binnen de persoonlijke sfeer beschikken

	kinderen en jongeren over meer autonomie: 55 tot 84% kan zelf beslissen over kleding, uiterlijk, uitgaven, huistaken, enzovoort. 79 tot 84% beslist ook zelf over hobby's, vrijetijds-activiteiten en vrienden. 47 tot 69% beslist zelf over leeftijdsgebonden persoonlijke zaken zoals roken, alcohol drinken, uitgaan en seksualiteit.
Besluit: (on)-problematische gezinscontext	Globaal gesproken groeit een meerderheid van de Vlaamse kinderen en jongeren op in een onproblematische gezinscontext. Bij de meeste kinderen en jongeren zijn risicofactoren afwezig (zoals een gebrekkig inkomen, gestresste en onbeschikbare ouders, negatieve communicatie, teveel psychologisch controle en te weinig acceptatie, monitoring en autonomie). Toch ervaart 7 à 10% van de kinderen en jongeren een accumulatie van risicofactoren in de relatie met hun moeder, 6 à 9% in relatie met hun vader. Deze cijfers komen overeen met andere percentages over problematische opvoedingssituaties. Bij de onproblematische meerderheid is een grote variatie aan percentages terug te vinden. Gezien vanuit de afwezigheid van risicofactoren ervaart 70 à 90% zelfden risicofactoren. Gezien vanuit de protectieve factoren komt bijna een onproblematische minderheid naar voren: slechts telkens ongeveer de helft van de kinderen en jongeren ervaart positieve communicatie met moeder, met vader en voldoende tijd van de ouders. Afwezigheid van risicofactoren is dus geen synoniem voor aanwezigheid van protectieve factoren.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

- Ackaert, L. & Van den Bergh, B. (2002). Een zoekproces naar de prevalentie van 'geweld tegen kinderen in het gezin'. In Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen in Gezinnen (Ed.), *Geweld tegen kinderen in gezinnen* (pp.92-100).
- Van Ranst, N., Van den Bergh, B., & De Rycke, L. (2002). Bezorgdheid en waarden in de huidige opvoedingssituatie. Vaders anders dan Moeders? In H. Van Crombrugge et.al. (Eds.), *Vaders in Soorten. Vaders in soorten en maten gewikt en gewogen* (pp.147-156). Tiel: Lannoo.
- Van den Bergh, B., Goedseels, E., Laenen, A., Ackaert, L. & De Rycke, L. (2002). Zo vader zo zoon, zo moeder zo dochter? Vaders, moeders en tieners over communicatie en 'tijd' in het gezin. In H. Van Crombrugge et.al. (Eds.), *Vaders in Soorten. Vaders in soorten en maten gewikt en gewogen* (pp.131-146). Tiel: Lannoo.
- De Rycke, L. (2003). Beleving van het gezin: de relatie tussen ouders en kinderen. In L. Ackaert, P. Brants, L. De Rycke & B. Van den Bergh (Eds.), *Kom je dat thuis eens vertellen? Visies van ouders en kinderen op het dagelijkse leven in het gezin* (pp. 53-84). Leuven: Acco.

9. Samenvatting

Het centrum voor bevolkings- en gezinsstudie (CBGS) poogt met dit onderzoek het aantal Vlaamse tieners die opgroeien in een problematische gezinscontext enerzijds en een onproblematische gezinscontext anderzijds in kaart te brengen aan de hand van een analyse van de leefsituatie in het gezin. De verdeling van risico- en protectieve factoren in de Vlaamse gezinnen wordt weergegeven. Dit gebeurt op basis van antwoorden die ouders gaven over gezinssamenstelling, socio-economische status en tijdsbesteding en –belasting en op basis van de manier waarop kinderen en jongeren dit, de communicatie en opvoedingskenmerken in het gezin beleven. Er wordt dus stilgestaan bij de belevingen en ervaringen van zowel de ouders als de kinderen en jongeren. De gegevens werden verzameld aan de hand van gesloten vragenlijsten.

De resultaten geven een verdeling weer van de risico- en protectieve factoren in de Vlaamse gezinnen. Tussen één- en twee-oudergezinnen wordt geen verschil in opleiding teruggevonden, wel een duidelijk verschil in beschikbaar inkomen: beduidend minder éénoudergezinnen kunnen goed tot zeer goed rondkomen van hun inkomen. Alleenstaande moeders werken ook vaker voltijds dan moeders uit een traditioneel gezin.

Een meerderheid van de kinderen voelt zich door beide ouders geaccepteerd. Kinderen en jongeren ervaren meer monitoring door moeder dan door vader. Ze ervaren geen verschil tussen vader en moeder in de mate van acceptatie en psychologische controle. Positieve verbale communicatie komt wel beduidend meer voor met moeder dan met vader. Voor negatieve communicatie is er geen verschil. Tenslotte leeft een meerderheid van de kinderen in een gezinscontext waar algemeen alleen maar positieve communicatie is tussen vader en moeder.

Gebaseerd op de afwezigheid van risicofactoren, groeit een meerderheid van de Vlaamse kinderen en jongeren op in een onproblematische gezinscontext. Afwezigheid van risicofactoren is echter geen synoniem voor aanwezigheid van protectieve factoren: gebaseerd op de aanwezigheid van protectieve factoren komt bijna een 'positieve minderheid' naar voren.